

Πρεσβ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Δ. ΤΑΤΣΗ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

ΚΟΝΙΤΣΑ

Θεώρησα χρέος μου πρὸς τὸν τόπο πού γεννήθηκα τῆ συγγραφή τούτου τοῦ βιβλίου. Παρόλο πού τὰ πνευματικά μου ἐνδιαφέροντα εἶναι στραμμένα πρὸς τῆ Θεολογία, ἐν τούτοις διέκοψα γιά σχεδόν ἕξι μῆνες προκειμένου νά ἐντοπίσω καί νά μελετήσω ὅλα ἐκεῖνα τὰ κείμενα πού θά μέ βοηθοῦσαν στή συγκρότηση τοῦ βιβλίου. Δέν ἔχω τὴν αἴσθησι ὅτι ἤμουν ὁ πῖο κατάλληλος ἄνθρωπος γι' αὐτὴ τῆ δουλειά, οὔτε βέβαια καί ὁ πῖο ἄσχετος, ἀφοῦ ἔχω δημοσιεύσει κατὰ τό παρελθόν μερικές ἐργασίες τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἐπρεπε ὅμως νά καλυφθεῖ στοιχειωδῶς μιὰ ἀνάγκη. Ἴσως κάποιος ἄλλος νά συμπληρώσει τὰ ἐλλείποντα τοῦ παρόντος βιβλίου. Τό εὐχομαι ἐκ βαθέων.

Πρεσβ. Διονύσιος Τάτσης

Πρεσβ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Δ. ΤΑΤΣΗ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Στη Διεύθυνση Βιβλιοθήκη
Τιμητική προσφορά

Δ. Τάτση

ΚΟΝΙΤΣΑ 1993

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Δ/ 29/112
 24/18/93

ΑΡ. ΕΙΣΑΓ. ΠΡΩΤ. 914 953 ΤΑΤ

ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓ. ΠΡΩΤ. 914 953 ΤΑΤ

ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘ. 914 953 ΤΑΤ

Κωδ. 68-1077

Τίτλος του βιβλίου:
 ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Συγγραφέας:
 Ήεροδιδάσκαλος ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΗΜ. ΤΑΤΣΗΣ
 (Διεύθυνση: 44 100 ΚΟΝΙΤΣΑ – Τηλ. 0655-22788)

Α' Έκδοση: Ιούνιος 1993

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
Α' Η ΚΟΝΙΤΣΑ	
1. Περιγραφή τῆς Κόνιτσας	11
2. Ἱστορικά στοιχεῖα	14
ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ:	23
1. Ἡ Μητρόπολη	25
2. Οἱ Ναοί τῆς πόλης	27
3. Τό παρεκκλήσι τοῦ Νεομάρτυρα Γεωργίου ..	32
4. Μνημεῖα μουσουλμανικῆς λατρείας	35
5. Τό ἀρχοντικό τοῦ Χουσεῖν μπέη Σίσκο	40
6. Τό ἀρχοντικό τῆς Χάμκως	42
7. Διατηρητέα κτίρια	45
8. Τό γεφύρι τῆς Κόνιτσας	47
9. Τό Ἀναγνωστοπούλειο γεωργικό σχολεῖο ...	51
ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ:	55
1. Ἡ Παναγία τῆς Ἄνω Κόνιτσας	57
2. Ἡ Κόκκινη Παναγία	58
3. Τό Κάστρο	61
4. Ἡ χαράδρα τοῦ Ἀώου	64
5. Τό μοναστήρι τοῦ Στομίου	67
ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ:	71
1. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἐκ Κονίτσης	73
2. Ἡ Δημόσια Βιβλιοθήκη	75
3. Τό παζαρόπουλο	76

Β' ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

1. Καλλιθέα	81
2. Κλειδωνιά	82
3. Πηγή	95
4. Ήλιόρραχη	96
5. Καβάσιλα	98
6. Μάζι	103
7. Ἀετόπετρα	104
8. Μπουραζάνι—Μελισσόπετρα	105
9. Καλόβρυση	107
10. Ἀηδονοχώρι	109
11. Μολυβδοσκεπάστο	116
12. Ἐξοχή	122
13. Τράπεζα	124
14. Πυξαριά	125
15. Ἁγία Βαρβάρα	127
16. Ἀμάραντος	128
17. Νικάνορας	131
18. Μόλιστα (Γαναδιό, Μεσαριά, Μοναστήρι)	135
19. Πουρνιά	146
20. Ἁγία Παρασκευή	150
21. Φούρκα	154
22. Πύργος	161
23. Καστανέα	163
24. Πυρσόγιαννη	167
25. Βούρμπιανη	173
26. Ὁξυά	179
27. Ἀσημοχώρι	181
28. Χιονιάδες	185
29. Γοργοπόταμος	189
30. Πληκάτι	194
31. Θεοτόκος	200
32. Ἀετομηλίτσα	201
33. Κεφαλοχώρι	205

34. Πλαγιά	210
35. Δροσοπηγή	214
36. Λαγκάδα	220
37. Ἐλεύθερο	224
38. Παλαιοσέλι	226
39. Πάδες	229
40. Ἄρματα	231
41. Δίστρατο	232
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	237

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στό βορειότερο τμήμα του νομού Ἰωαννίνων ὑπάρχει ἡ ἐπαρχία Κόνιτσας. Αὐτή τήν ὁμορφή καί ἱστορική περιοχή θέλει νά γνωρίσει στούς ἀναγνώστες του τοῦτο τό βιβλίο. Οἱ σελίδες του ἀσχολοῦνται περισσότερο μέ τό παρόν, λιγότερο μέ τό παρελθόν, πού ἐν πολλοῖς μᾶς εἶναι ἄγνωστο, καί ἐλάχιστα μέ τό μέλλον, πού ὅπωςδήποτε μέ τόν ταχύ ρυθμό του ἐκσυγχρονισμοῦ πού ἀκολουθοῦμε θά ἀλλοιώσει τή σημερινή μορφή τῆς ἐπαρχίας.

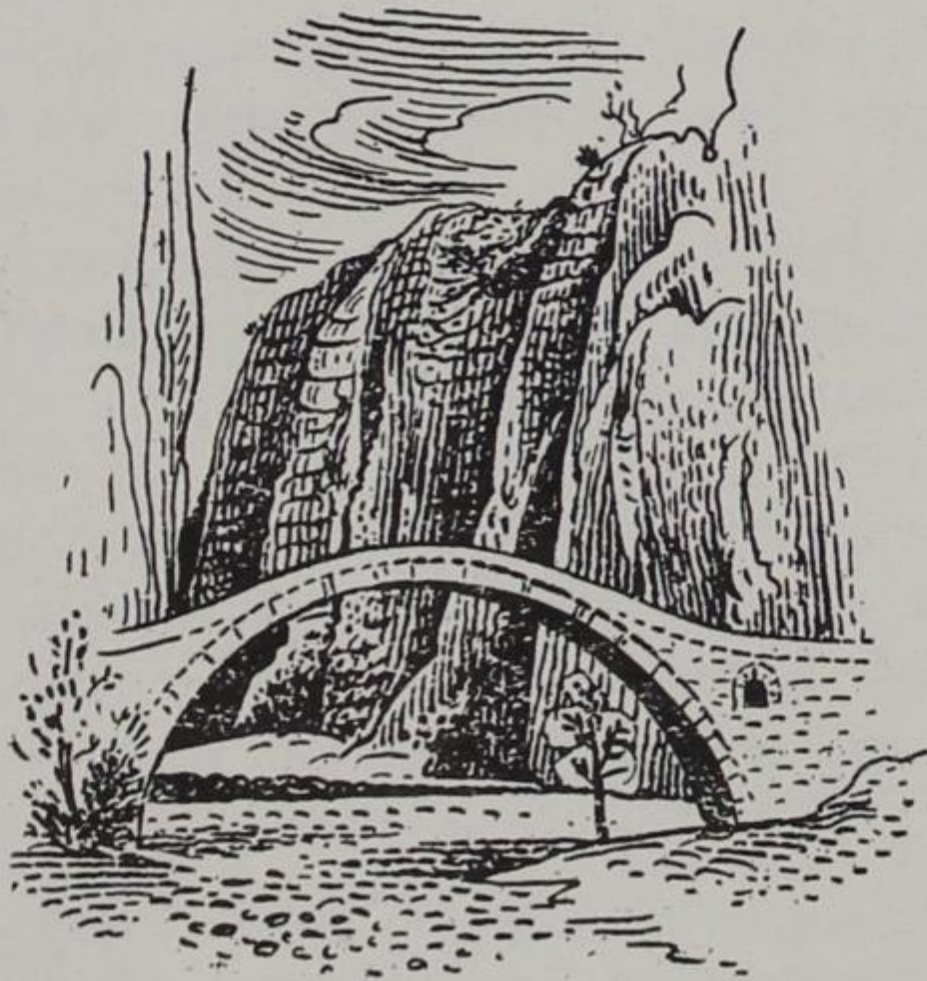
Ἡ σύνθεση τοῦ κειμένου ἀρχίζει μέ τήν Κόνιτσα καί εἰδικότερα μέ τά ἱστορικά στοιχεῖα, τά ἀξιοθέατα καί τή σημερινή της μορφή. Στή συνέχεια, μέ ἀφετηρία τήν Κόνιτσα, προχωρεῖ στήν περιήγηση τῆς ἐπαρχίας. Σκοπός μου δέν ἦταν ἡ ἀπλή καταγραφή, ἀλλά κάτι περισσότερο· νά βάλω στό κείμενο λίγο αἷμα, δηλ. συγκινήσεις καί ἐμπειρίες, ἔτσι πού νά εἶναι, τό κατά δύναμη, ἐνδιαφέρον καί εὐκολοδιάβαστο.

Θεώρησα χρέος μου πρός τόν τόπο πού γεννήθηκα τή συγγραφή τούτου τοῦ βιβλίου. Παρόλο πού τά πνευματικά μου ἐνδιαφέροντα εἶναι στραμμένα πρός τή Θεολογία, ἐν τούτοις διέκοψα γιά σχεδόν ἕξι μῆνες προκειμένου νά ἐντοπίσω καί νά μελετήσω ὅλα ἐκεῖνα τά κείμενα πού θά μέ βοηθοῦσαν στή συγκρότηση τοῦ βιβλίου. Δέν ἔχω τήν αἴσθηση ὅτι ἤμουν ὁ πιό κατάλληλος ἄνθρωπος γι' αὐτή τή δουλειά, οὔτε βέβαια καί ὁ πιό ἄσχετος, ἀφοῦ ἔχω δημοσιεύσει κατά τό παρελθόν μερικές ἐργασίες τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἔπρεπε ὅμως νά καλυφθεῖ στοιχειωδῶς μιά ἀνάγκη. Ἴσως κάποιος ἄλλος νά συμπληρώσει τά ἐλλείποντα τοῦ παρόντος βιβλίου. Τό εὐχομαι ἐκ βαθέων.

Πρεσβ. Διονύσιος Τάτσης

Α΄
Η ΚΟΝΙΤΣΑ

Ἱστορικά στοιχεία καὶ ἀξιοθέατα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Ἡ Κόνιτσα ἀπέχει ἀπό τὰ Ἰωάννινα 64 χιλ. καί ἀπό τήν Κοζάνη 156. Βρίσκεται στό βόρειο τμήμα τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων καί εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας, ἡ ὁποία εἶναι ἀκριτική καί ἔχει μεγάλο μήκος συνόρων μέ τήν Ἀλβανία¹. Ὁ πληθυσμός τῆς Κόνιτσας γιά πολλές δεκατίες δέν ξεπερνάει τούς 3.000 κατοίκους. Ἡ σύνθεσή του ὅμως ἀλλάζει καθώς πολλοί Κονιτσιῶτες μετακινούνται στίς μεγαλοπόλεις καί στήν Κόνιτσα ἐγκαθίστανται μόνιμα οἰκογένειες ἀπό διάφορα χωριά τῆς ἐπαρχίας, ἰδίως τά κοντινά.

Ἡ Κόνιτσα εἶναι χτισμένη στίς ὑπώρειες τῆς Τραπεζίτσας, ἡ ὁποία ὅπως εἶναι γνωστό ἔχει ὑψόμετρο 2.022 μ. καί ἀποτελεῖ τή νοτιοδυτική προέκταση τοῦ Σμόλικα². Τό ὑψόμετρο τῆς πόλης κυμαίνεται ἀπό 500 μέχρι 700μ. Βορειοανατολικά της ὑπάρχουν οἱ μεγαλόπρεποι καί ἐντυπωσιακοί πέτρινοι ὄγκοι τῶν κορυφῶν τῆς Τύμφης μέ μέγιστο ὑψόμετρο 2.497μ. καί βορειοδυτικά τό ὕψωμα τοῦ Προφήτη Ἡλία μέ τήν πολλή πέτρα, τή λίγη βλάστηση

1. Στήν ἐποχή μας πού γνωρίσαμε τό πραγματικό πρόσωπο τῆς Ἀλβανίας, διαπιστώσαμε ὅτι ὅλα τά χωριά πού βρίσκονται στά σύνορα —ἐκτός ἀπό τή Βλαχοῦψηλοτέρα καί τή Βαλοβίστα, πού συνορεύουν μέ τό Μολυβδοσκεπάστο— ἔχουν ἀλβανοποιηθεῖ ἐδῶ καί πολλά χρόνια. Δέν μιλοῦν ἑλληνικά, οὔτε καί ἔχουν βορειοηπειρωτική συνείδηση.

2. Νίκου Νέζη, *Τά ἑλληνικά βουνά*, Ἀθήνα 1979, σελ. 99.

καί τό καμπύλο σχῆμα του. Νότια καί δυτικά ὁ ὀρίζοντας ἀνοίγει καί στό βάθος ἀπλώνεται ἡ Νεμέρτσικα. Ἡ Κόνιτσα βρίσκεται ἀκριβῶς στό σημεῖο ἐκεῖνο πού ἡ Τραπεζίτσα καί ὁ Προφήτης Ἡλίας ἐνώνονται καί σβήνουν στόν κάμπο. Ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι κατωφερής καί γιὰ νά ἀνεβεῖς μέ τά πόδια ἀπό τό ποτάμι πού εἶναι τό χαμηλότερο σημεῖο, μέχρι τά Πλατανάκια, τό ψηλότερο σημεῖο, χρειάζεσαι σχεδόν μιά ὥρα. Ἡ πόλη χωρίζεται σέ δύο τμήματα, τήν Ἄνω Κόνιτσα καί τήν Κάτω. Στά πόδια τῆς πόλης ἀρχίζει ὁ κάμπος, πού μέ τόν πρόσφατο ἀναδασμό ἀξιοποιήθηκε σέ μεγάλο βαθμό καί αὐξήθηκε ἡ παραγωγικότητά του.

Ταξιδεύοντας ἀπό τά Ἰωάννινα ἡ ἐντύπωση πού σοῦ δημιουργεῖ μόλις τήν ἀντικρύξεις εἶναι ὡραία. Χτισμένη σέ ἐπικλινές ἔδαφος, λίγο ἀμφιθεατρικά, στόν κόρφο δύο βουνῶν καί κάτω της νά λαμπυρίζουν τά νερά τοῦ Ἀώου. Ἄν πάλι ἀνεβεῖς στόν Προφήτη Ἡλία, μπορεῖς νά σχηματίσεις μιά πλήρη εἰκόνα τῆς Κόνιτσας. Μέ εἰκοσάλεπτη ἀνάβαση ἀπό τό ἐξωκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, φτάνεις στόν Προφήτη Ἡλία. Τό μονοπάτι εἶναι δουλεμένο. Στήν ἀρχή ὑπάρχουν κέδρα καί χαμηλοί θάμνοι, πού καθῶς ἀνεβαίνεις ἀραιώνουν καί ἀπό κάποιο σημεῖο καί μετὰ χάνονται. Ἀπό τό ἐξωκλήσι τοῦ Προφήτη ἡ Τύμφη γίνεται πιό προσιτή στά μάτια σου. Χαίρεσαι τίς κορυφές της καί τίς νιώθεις δικές σου. Εἶναι κομμένες κάθετα καί φέρουν τίς πληγές τῶν κεραυνῶν. Παρατηρεῖς γύρω σου τά πολυβολεῖα πού σώζονται ἀπό τήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἀνατριχιάζεις. Κάθεσαι καί θαυμάζεις. Σέ συντροφεύουν κιτρινολούλουδα, ἀσπρολούλουδα, χαμομήλι, ἀσφάκες, κόκκινες παπαροῦνες, ἔντομα πού βομβίζουν καί πουλιά πού κελαηδοῦν. Ἀπό τοῦτο τό παρατηρητήριο βλέπεις σχεδόν «ἀπό ἀέρος» ὀλόκληρη τήν Κόνιτσα, ἐκτός ἀπό τό συνοικισμό τοῦ Μπέρκου καί τή Λάκκα τῆς περιοχῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Τά σπίτια

εἶναι στήν πλειονότητά τους σκεπασμένα μέ κεραμίδια. Τό μάτι σου στέκεται στά μεγάλα κτίρια, ὅπως τή Μητρόπολη, τό ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τό Α΄ Δημ. Σχολεῖο, τά ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ τῆς μητέρας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Χάμκως, τό ἀρχοντικό τοῦ Χουσεῖν μπέη (παλιό Γυμνάσιο), τό νέο παραδοσιακό κτίριο τοῦ Δημαρχείου, τό ναό τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, τό Γυμνάσιο καί τό Λύκειο, τό 583 Τ.Π., τήν Ἀναγνωστοπούλειο Σχολή, τή Μαθητική Ἑστία, τό ναό τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης, τά ἀπομεινάρια τοῦ τζαμιοῦ στήν Κάτω Κόνιτσα κ.λπ. Στό κάθε σπίτι ὑπάρχουν κληματαριές, ὀπωροφόρα δέντρα καί κηπάρια.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ἀπό τή μέχρι σήμερα ἱστορική ἔρευνα δέν ἔχουμε ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά τήν πόλη πού ἐνδεχομένως διαδέχτηκε ἡ Κόνιτσα. Τά σωζόμενα παλιά μνημεῖα δέν μᾶς ὀδηγοῦν σέ ἀσφαλῆ συμπεράσματα. Ἐξάλλου ἡ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολόγων δέν χτύπησε ἀκόμη στήν περιοχή καί ἔτσι μένουμε στίς εἰκασίες καί τή σύγχυση. Φιλότειμοι ἄνθρωποι μέ κάποια λογιосύνη καί ὑπέρμετρο πατριωτισμό, ἔγραψαν κατά καιρούς διάφορα, τά ὁποῖα ὅμως δέν μποροῦμε νά δεχτοῦμε ὡς ἱστορικά στοιχεῖα. Ἔτσι δέν προσφέρουμε τίποτα ἄν ἀπαριθμήσουμε καί μεῖς τά ὀνόματα τῶν πόλεων πού ὑπέθεσαν διάφοροι μελετητές. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τούς πρώτους κατοίκους τῆς περιοχῆς.

Ὁ Ἀναστάσιος Εὐθυμίου, ὁ γνωστός μελετητής τῆς ἐπαρχίας, κατέγραψε «ἱστορικές» παραδόσεις, οἱ ὁποῖες ἐλλείπει ἄλλων ἱστορικῶν στοιχείων παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον. Ἀπό τήν ἀπλή ἀνάγνωσή τους διαπιστώνουμε ὅτι σέ μεγάλο ποσοστό ἔχουν ἱστορική βάση. Σύμφωνα λοιπόν μέ τίς παραδόσεις τῶν γερόντων, παλιοί οἰκισμοί βρισκόνταν δυτικά τῆς σημερινῆς Κόνιτσας, στήν τοποθεσία Σέρβена-Παλιογορίτσα, ὅπου διασώζονται ἀκόμα τρεῖς ἐκκλησίες: ἡ Παναγία ἡ Κόκκινη, πού εἶναι βυζαντινό μνημεῖο, ὁ Ἅγιος Νικόλαος καί ἡ Ἁγία Παρασκευή, ἡ ὁποία σέ παλιότερους χρόνους εἶχε καί δεσποτικό θρόνο, γεγονός πού φανερώνει ὅτι ἦταν κεντρικός ναός οἰκισμοῦ ἢ κωμόπολης. Στήν ἴδια περιοχή ἐπί τουρκοκρατίας εἶχαν βρεθεῖ «ἀρχαῖοι τάφοι, φέροντες πήλινα δοχεῖα καί

διάφορα κτερίσματα», τὰ ὅποια εἴτε καταστράφηκαν εἴτε φυγαδεύτηκαν. Εἶχαν βρεθεῖ ἐπίσης μιά κεφαλή ἀγάλματος καί ἄλλα μικροαντικείμενα. Ὑπῆρχε καί μιά μεγάλη πέτρα πελεκημένη σέ σχῆμα σκάφης, ὅπου οἱ κάτοικοι τῶν παλιῶν αὐτῶν οἰκισμῶν πότιζαν τὰ ζῶα τους ἢ ἔπλυναν τὰ ροῦχα οἱ γυναῖκες. Ἄλλος οἰκισμός ὑπῆρχε ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα ἡ κεντρική ἀγορά τῆς πόλης. Τήν τοποθεσία αὐτή τήν λέγανε Παλαιοχώρι. Ὅλοι αὐτοί οἱ οἰκισμοί καταστράφηκαν ἀπό τίς ἐπιδρομές διαφόρων βαρβάρων. Ἐμεινε μόνο ὁ οἰκισμός Κόνιτσα κοντά στό ποτάμι, ἀκριβῶς στούς πρόποδες τοῦ Κάστρου¹. Εἶναι μᾶλλον βέβαιο ὅτι αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος πυρήνας τοῦ νεώτερου οἰκισμοῦ τῆς Κόνιτσας πού χτίστηκε στή θέση Λάκκα, ἡ ὁποία εἶναι προφυλαγμένη ἀπό δύο ἀρχένες καί προστατευόταν ἀπό τό Κάστρο πού βρισκόταν πάνω ἀπό αὐτή τή θέση καί προφανῶς εἶχε χτιστεῖ γιά τό σκοπό αὐτό².

Στούς ἀμέσως ἐπόμενους αἰῶνες, πού εἶναι ἡ περίοδος τῆς τουρκοκρατίας, ἡ Κόνιτσα ἀναπτύσσεται καί γίνεται οἰκονομικό κέντρο. Ἡ παρουσία ἐπίσης τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου εἶναι ἔντονη. Ὅ,τι ἔχουμε σήμερα ἀξιοθέατο στήν Κόνιτσα καί ἔχει ἀρχαιολογική ἀξία, ἀνάγεται σέ αὐτή τήν περίοδο. Ἐνας σύγχρονος μελετητής λέγει ὅτι ἡ μακραίωνη παρουσία τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου στήν Ἡπειρο (1430-1912) ἄφησε πίσω της ἕνα σημαντικό ἀριθμό μνημείων, θρησκευτικῶν καί κοσμικῶν. Σέ αὐτά ἀντανεκλᾶται ἡ ζωή, οἱ ἀντιλήψεις καί οἱ ἀλληλεπιδράσεις τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου καί τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ³.

1. Ἀναστασίου Εὐθυμίου, *Μικρά συμβολή εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Κονίτσης*, στό περ. *Ἡπειρωτική Ἑστία*, 1957, σελ. 626.

2. Χρήστου Δούσμπη, *Ἱστορική προσέγγιση τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Κόνιτσας*, στό περ. *Κόνιτσα*, τ. 37/1991, σελ. 47.

3. Δημήτρη Κωνσταντίου, *Ἐρευνα γιά τή Βυζαντινή καί*

Ὁ Ἰωάννης Λαμπρίδης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι πολὺ πρὸς τῆς ἀλώσεως καὶ πρὸ τῆς συνθηκολογήσεως τῶν Ἰωαννίνων (1431) ὁ ἀρνησίθρησκος Ἰσμαήλ ἀπὸ τὸ Λεσκοβίκι εἶχε γίνει ἡ μάστιγα τῆς περιοχῆς καὶ ἐπέβαλε τὴ μουσουλμανικὴ θρησκεία σὲ πολλούς. Ἀπὸ αὐτοὺς πού ἐξισλαμίστηκαν μέ τῆ βία προῆλθε ἡ Καραμουρτάτικη φάρα, ἡ ὁποία ἐγκαταστάθηκε στὶς δύο ὄχθες τοῦ Ἄωου καὶ ἐξισλάμισε καὶ ἄλλους κατοίκους τῆς περιοχῆς. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς κατοίκησαν στὴν Κόνιτσα γιὰ νὰ καρπώνονται τὰ εἰσοδήματα τῆς εὐφορῆς πεδιάδας της⁴. Ἐκεῖ ἔχτισαν καὶ τὸ πρῶτο τους τζαμί.

Ἡ πρώτη ἀγορὰ τῆς Κόνιτσας (παζάρι) ὑπῆρχε κάτω στὰ κυπαρίσσια. Ἀργότερα, ὅταν οἱ κάτοικοί της αὐξήθηκαν, ἡ κωμόπολη ἐπεκτάθηκε μέχρι τὸν πλάτανο, στὴ βρύση τοῦ Ρόμπολου. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πάνω ἦταν βοσκότοπος καὶ δάσος. Ἀργότερα Ἀλβανοὶ τιμαριοῦχοι καὶ τουρκαλβανικὲς οἰκογένειες ἔχτισαν τὰ σαράγια τους στὴν Ἄνω Κόνιτσα καὶ τὰ ἀσφάλισαν μέ τεράστιους μαντρότοιχους. Ἔτσι μέ τὰ χρόνια χτίστηκε καὶ νέο τζαμί στὸ κέντρο, ἐκεῖ πού σήμερα εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, καὶ δημιουργήθηκε τὸ καινούργιο παζάρι ἀπὸ χριστιανούς βιοτέχνες καὶ ἐμπορευόμενους, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἄνω Κόνιτσα καὶ σχημάτισαν τὸ περίφημο Βαρόσι⁵.

Ἄξιο ἰδιαίτερης προσοχῆς εἶναι ὅτι τὰ μουσουλμανικὰ τεμένη χτίστηκαν ἐκεῖ πού ὑπῆρχαν χριστιανικοὶ ναοί, γιὰ τοὺς ὁποίους δυστυχῶς δέν ἔχουμε ἱστορικὲς πληροφορίες. Ἀργότερα τὸν 18ο καὶ 19ο αἰῶνα χτίζονται στὶς

μεταβυζαντινὴ περίοδο, στὸ περ. *Ἡπειρωτικὰ Χρονικά*, 1992, σελ. 77.

4. Σταύρου Μ. Γκατσόπουλου, *Κόνιτσα*, στὸ περ. *Κόνιτσα*, τ. 15-16/1963, σελ. 6.

5. Ἀναστασίου Εὐθυμίου, *ὄπ.π.*, σελ. 627.

θέσεις παλιότερων ναῶν οἱ δύο νέοι χριστιανικοί ναοί, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καί τοῦ Ἁγίου Νικολάου, οἱ ὁποῖοι λειτουργοῦν καί σήμερα.

Στά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ἡ Κόνιτσα εἶχε ἀναπτυγμένα τό ἐμπόριο καί τή βυρσοδεψία, ἀποτελοῦσε μάλιστα καί σπουδαῖο διαμετακομιστικό ἐμπορικό σταθμό. Ἀπό τήν Κόνιτσα περνοῦσαν τά караβάνια πρὸς τήν Ἀλβανία καί τή Δυτική Μακεδονία. Στή μεγάλη οἰκονομική τῆς ἀνθιση ὀφείλεται καί ἡ ὑπερβολική ρήση: «Κόνιτσα κασαμπάς, Γιάννενα χωριό»⁶.

Ἡ Κόνιτσα ἀπελευθερώθηκε ἀπό τόν τουρκικό ζυγὸς στίς 24 Φεβρουαρίου 1913. Κατά τό ἔτος 1917 οἱ Ἰταλοὶ κατέλαβαν προσωρινῶς τήν Κόνιτσα, ἀφοῦ ἔδιωξαν τίς ἑλληνικές ἀρχές. Μετά τή Μικρασιατική καταστροφή, ὅταν ἔγινε ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν, πολλοὶ πρόσφυγες ἀπὸ τή Μικρά Ἀσία ἐγκαταστάθηκαν στήν Κόνιτσα, οἱ ὁποῖοι ἐπιδόθηκαν στήν καλλιέργεια τοῦ κάμπου καί προόδευσαν σέ μεγάλο βαθμό. Σήμερα οἱ πρόσφυγες ἀποτελοῦν τό παραγωγικότερο τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κόνιτσας. Ἀπὸ τοὺς μουσουλμάνους τῆς παλαιᾶς Κόνιτσας, μετὰ τήν ἀνταλλαγὴ, ἔχουν ἀπομείνει ἐλάχιστοι.

Κατά τήν περίοδο τῆς κατοχῆς οἱ κάτοικοι τῆς Κόνιτσας ἀντιστάθηκαν στοὺς Γερμανοὺς κατακτητὲς μέσα ἀπὸ τίς ἀνταρτικές ὁμάδες. Καί λίγο ἀργότερα, τά Χριστούγεννα τοῦ 1947, κατά τήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἡ Κόνιτσα βρέθηκε στό ἐπίκεντρο τῆς ἱστορίας, ὅταν ὁ λεγόμενος Δημοκρατικός Στρατός θέλησε νά καταλάβει τήν Κόνιτσα καί νά τήν καταστήσει πρωτεύουσα τῆς «Ἐλεύθερης Ἑλλάδας». Ἀπὸ τήν περίφημη αὐτή μάχη ἡ Κόνιτσα ἔγινε πανελλήνια γνωστή. Οἱ κατά καιροὺς πολιτικοὶ πολλές φορές ἐπαίνεσαν τό ἥρωικό φρόνημα τῶν κατοίκων τῆς, ἀλλὰ ἐλάχιστες φορές ἔδειξαν ἔμπρακτο ἐνδιαφέρον γιά τήν ἀνάπτυξή τῆς.

6. Χρήστου Δούσμπη, ὅπ.π.

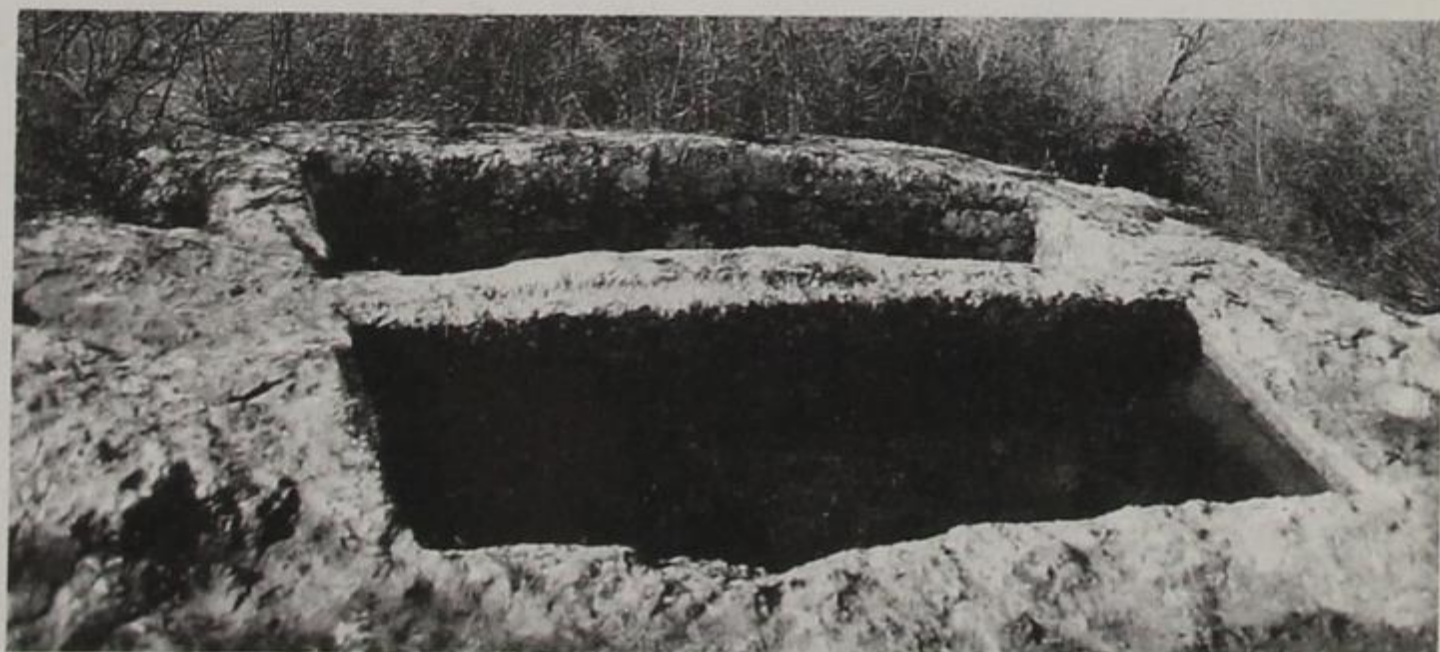
Φρούριο στό Λιατοβούνι

Κατεβαίνοντας από τήν Κόνιτσα, περνώντας μέσα στην πεδιάδα, σέ χωράφια μέ σιτάρι καί άραβόσιτο καί σέ πλούσια βοσκοτόπια, στά όποια βοσκοῦσαν άρκετές άγέλες από καλομεγαλωμένα βόδια, έφθασα στόν άπομονωμένο καί δασώδη λόγγο, πού λέγεται Λιατοβούνι, σέ δυό ώρες (μέ τά πόδια). Στή δυτική πλευρά του λόφου μιά άσβεστολιθική έδαφική έξαρση σκεπάζεται μέ άπλά κόκκινα θραύσματα καλής ποιότητας καί μέ έρείπια από ένα μικρό φρούριο, πού είναι έξιχνιάσιμο μέσα από σωρούς συντριμμάτων καί φαίνεται νά έχει χτιστεϊ από μικρές πέτρες, δίχως άσβεστόλασπη. Προφανώς έδω κατοικοῦσαν άνθρωποι από τήν άρχαιότητα, τό φρούριο όμως είναι μεταγενέστερο.

(N.G.L. Hammond, "Ηπειρος, 'Αθήνα 1971, τόμ. Β' σελ. 104).

Τάφοι στην Παλιογορίτσα

Δυτικά τῆς Κόνιτσας, σέ κάποιους χαμηλούς λόφους, σέ κοντινή ἀπόσταση εἶναι ἡ Παλιογορίτσα. Στόν πρῶτο λόφο τῆς σέ ἀπόσταση 40 βημάτων ἀπό τό δρόμο ὑπάρχει ἡ γραμμή ἑνός περιφερειακοῦ τείχους καί ἕνας ἀριθμός ἀπό οἰκοδομικές πέτρες, ἐπεξεργασμένες καί ἀνεπεξέργαστες. Ἀνάμεσα στή γραμμή τοῦ περιφερειακοῦ τείχους ὑπάρχει ἕνας βράχος περίπου 7 μέτρα μακρὺς καί 4,50 μ. πλατὺς, πού ἡ κορυφή του εἶναι πελεκημένη σέ διάφορα ἐπίπεδα. Περιέχει δύο, σάν φέρετρα, ὀρθογώνια δωμάτια, τό ἕνα παράλληλα στό ἄλλο. Αὐτά διατηροῦνται καλά καί ἔχουν διαστάσεις 2,20×0,70×0,55 μ. καί 2,15×0,85×0,55 μ. καί στή βραχῶδη ἐπιφάνεια μεταξύ τους ὑπάρχει μιά ὑψωμένη πλευρά, 0,15 μ. πλατιά, πού στέκει ὀρθια σέ ὕψος 0,03 μ. πάνω ἀπό τό γενικό ἐπίπεδο τοῦ βράχου. Τό περιφερειακό τείχος πιθανῶς ἦταν χτισμένο πάνω ἀπό ἕνα τουλάχιστον ἀπό αὐτά τά δωμάτια. Σέ 100 βήματα πρὸς τὰ νοτιοδυτικά ἕνας ἄλλος πελώριος βράχος μέ σημεῖα ἰσοπεδώσεως καί ἕνα μερικῶς κατεστραμμένο δωμάτιο τοῦ ἴδιου τύπου μέ διαστάσεις 1,80×0,80×0,60 μ. Κοντά στήν κορυφή τῆς θέσης ὑπάρχουν ἴχνη ἀρχαίων κτισμάτων. (N.G.L. Hammond, "Ἡπειρος, Ἀθήνα 1971, τόμ. Β', σελ. 103).

1. Λαξευμένοι τάφοι στην Παλιογορίτσα

Ἡ Κόνιτσα

Ἡ ὀνομασία τῆς πόλης δέν φαίνεται νά προήλθε οὔτε ἀπό τήν ἀρχαία Κνωσσό οὔτε ἀπό τό μυθικό ἀρχοντα Κόνιν, ὅπως ἰσχυρίστηκαν μερικοί ἀναποδείκτως. Ἡ λέξη Κόνιτσα εἶναι μάλλον σλαβική καί σημαίνει τόπο ποῦ ἐκτρέφει ἄλογα.

(Ἀναστ. Εὐθυμίου, Κόνιτσα, λήμμα στό νεώτερο ἐγκυκλοπαιδικό λεξικό Ἡλίου, δεύτερη ἐκδόση).

Οί πρόσφυγες τῆς Κόνιτσας

Τό 1925

ἐγκαταστάθηκαν στήν Κόνιτσα οί πρόσφυγες ἀπό τήν Μικρά Ἀσία, οί ὁποῖοι ἔμειναν στά σπίτια τῶν Τούρκων πού εἶχαν φύγει. Ἄλλοι ἦρθαν ἀπό τό Μιστί (Χατζηρούμης, Γαϊτανίδης, Κυρτσόγλου, Χατζηεφραιμίδης, Χατζημελετίου κ.ἄ.) καί ἄλλοι ἀπό τά Φάρασα (Ἐζνεπίδης, Κορτσινόγλου, Ζαχαρόπουλος, Βαφόπουλος, Μουλαῖδης κ.ἄ.). Ἡ κύρια ἀπασχόλησή τους ἦταν ἡ γεωργία. Μόνο ὁ Κορτσινόγλου διατήρησε τό ἐπάγγελμα τοῦ σιδηρουργοῦ.

Οί πρόσφυγες τῆς Κόνιτσας εἶναι ἑλληνόφωνοι καί χριστιανοί ὀρθόδοξοι. Διακρίνονται γιά τήν ἐργατικότητά τους καί ἀποτελοῦν τό πιό ζωντανό στοιχεῖο τῆς πόλης. Σχεδόν ὅλοι εἶναι ἐγκατεστημένοι στήν Κάτω Κόνιτσα.

ΑΕΙΟΘΕΑΤΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ

Ἡ ἐπαρχία Κόνιτσας ἀνήκει στήν ἱερή Μητρόπολη Δρυινοπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσης, ἡ ὁποία ἔχει ἔδρα τό Δελβινάκι. Ὁ Μητροπολίτης ὅμως μένει στήν Κόνιτσα, στό παλιό κτίριο πού βρίσκεται πάνω ἀπό τόν Ἅγιο Νικόλαο καί χρονολογεῖται ἀπό τό 1791. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν οἱ δύο ἐντοιχισμένες ἐνεπίγραφες πλάκες, πού ὑπάρχουν στήν πρόσοψη τοῦ κτιρίου. Ἡ πρώτη γράφει: «† ΑΝΩΚΟΔΟΜΗΘΗ Η ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΥΤΗ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΕΛΛΑΣ Κ(ΑΙ) ΚΟΝΙΤΣΗΣ ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΤΩΝ Ιωαννίνων 1791...». Ἡ δεύτερη εἶναι μεταγενέστερη (1858) καί ἀναφέρει: «Ἄωνη † Ιούλιος Δαπάναις τοῦ Σ.Μ. Ιωανν. κ. Βελλᾶς κ.κ. Παρθενίου».

Σύμφωνα μέ ἱστορικές μαρτυρίες ἡ Κόνιτσα ὑπαγόταν στήν ἐπισκοπή Βελλᾶς, ἡ ὁποία κατ' ἀρχάς εἶχε ἔδρα τήν ὁμώνυμη πόλη, μετά τή μονή Βελλᾶς καί ἀπό τά μέσα πιθανόν τοῦ 17ου αἰώνα τήν Κόνιτσα. Ἡ ἐπισκοπή Βελλᾶς διατηρήθηκε ὡς αὐτοτελής ἐπισκοπή μέχρι τό 1834 καί ὡς ἐπίσκοπή Βελλᾶς καί Κονίτσης ἀπό τό 1863 μέχρι τό 1895¹, ὅποτε ἐπί Πατριαρχείας Ἀνθίμου Ζ' τοῦ Τσά-

1. Φωτίου Γ. Οἰκονόμου, *Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἠπείρου*, Ἀθήνα 1989, σελ. 43.